

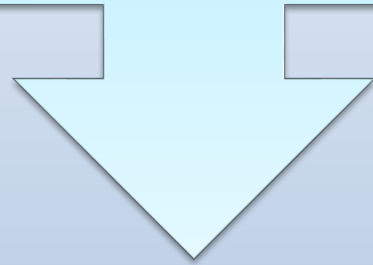
Урок 7.

Складне речення і його ознаки.
Складні речення без сполучників,
з сурядним і підрядним зв'язком

Перевіряємо домашнє завдання Вправа 72

<https://cutt.ly/PXs5EKI>

Складним називається речення,
у якому є дві або більше
граматичних основ.

Кожна граматична основа разом з
другорядними членами або без них
утворює частину складного речення,
яка має будову простого речення.

СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ

СПОЛУЧНИКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК
(СПОЛУЧНИКИ, СПОЛУЧНІ СЛОВА,
ІНТОНАЦІЯ)

БЕЗСПОЛУЧНИКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК
(ІНТОНАЦІЯ)

СКЛАДНОСУРЯДНЕ (СПОЛУЧНИКИ СУРЯДНОСТІ),
ЧАСТИНИ РІВНОПРАВНІ

СКЛАДНОПІДРЯДНЕ (СПОЛУЧНИКИ
ПІДРЯДНОСТІ, СПОЛУЧНІ СЛОВА).
Є ГОЛОВНА І ПІДРЯДНА ЧАСТИНИ.

Сполучники сурядності

єднальні

виражають
поєднання
або приєднання

і, й, та,
також, не
тільки ... а й,
ні ... ні

протиставні

виражають
протиставлення
або зіставлення

а, але, та (у
значенні але),
проте,
зате, однак

розділові

виражають
несумісність
понять або
чергування
явищ

або, чи, то ...
то, або ... або,
не то ... не то,
чи ... чи

РОЗРІЗНЯЙ

РЕЧЕННЯ З ОДНОРІДНИМИ
ЧЛЕНАМИ

*Запахло квітами
мені, криницею
живою, *і* скалкою
сонця на стіні, *і*
щедрою весною
(В.Стус).*

СКЛАДНОСУРЯДНІ РЕЧЕННЯ

*Пройшла гроза, і ніч
промчала, і знову день
шумить кругом
(В.Сосюра).*

Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення

Складносурядне речення	Єднальні сполучники	одночасність дій або станів
		послідовність дій або станів
		причиново-наслідкові або умовно-наслідкова залежність між діями або станами
	Протиставні сполучники	протиставні відношення між частинами
		зіставні відношення між частинами
	Розділові сполучники	чергування дій або явищ
		взаємовиключення явищ

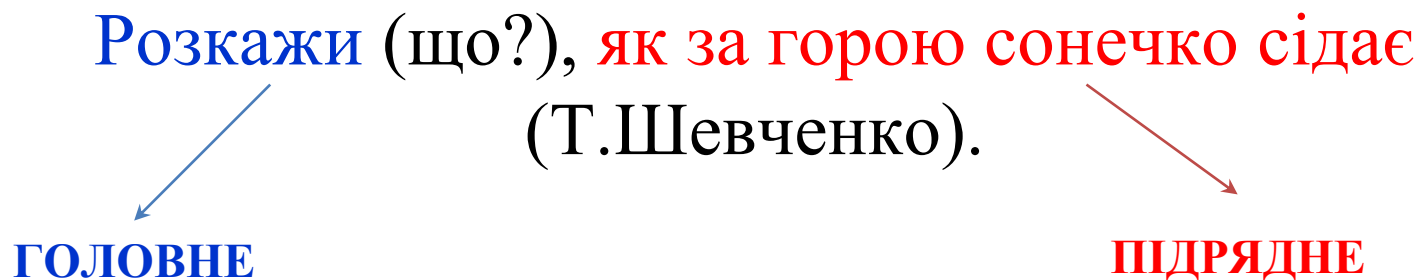
Ознаки складнопідрядного речення

Частини СПР нерівноправні за змістом, одна з них **НЕЗАЛЕЖНА (ГОЛОВНА)**, а інша – **ЗАЛЕЖНА (ПІДРЯДНА)**.

Від головної до залежної ставиться питання.

ГОЛОВНОЮ частиною є та, від якої можна поставити питання до іншої, синтаксично залежної, що називається **ПІДРЯДНОЮ**.

Розкажи (що?), як за горою сонечко сідає
(Т.Шевченко).

ГОЛОВНЕ **ПІДРЯДНЕ**

Ознаки складнопідрядного речення

Граматичний зв'язок між частинами СПР встановлюється за допомогою інтонації та сполучного засобу – підрядного сполучника чи сполучного слова.

- Не все те неправильне , **що** (сполучне слово) недосяжне дитячому розумові (Г. Сковорода).
- Той вміє так розколихати духа, **що** (сполучник) Україна загуде як дзвін (Л. Костенко).

Ознаки складнопідрядного речення

Підрядне речення може стояти перед головним, у середині головного чи після нього.

- Як голова сивіє, чоловік мудріє (Народна творчість).
- Там, де ми ходили, зорі нам світили (Народна пісня).
- Життя влаштоване так, що вас обов'язково ранять в серце(А. Крісті).

Ознаки складнопідрядного речення

На схемі головне речення позначається квадратними дужками, а підрядне – круглими. Підрядний сполучник чи сполучне слово завжди стоїть у підрядному реченні й на схемі береться в дужки.

□ Я зрозумів, що найбільший біль приходиться не з далекої планети, а з глибини серця (Ф. Дік).

що?

[...], (що...).

Ознаки складнопідрядного речення

Усі підрядні речення за відношенням до головної частини поділяються на такі види:

ОЗНАЧАЛЬНІ, З'ЯСУВАЛЬНІ ТА ОБСТАВИННІ.

Засобами зв'язку між частинами складнопідрядного речення можуть бути або сполучники, або сполучні слова

Сполучники

Не є членами речення, оскільки належать до службових частин мови, а отже, не відповідають на питання:

*Шкода, **що** в жінках так швидко вмирає Ассоль (Л.Костенко).*

На них ніколи не падає логічний наголос: ***Як** буде правда, то буде й рада.*

Сполучні слова

Виконують синтаксичну функцію, адже є самостійними частинами мови – займенниками або прислівниками:

Не витрачай часу на людину, яка не прагне провести його з тобою (Д. Драйдер).

Найчастіше вони виділяються логічним наголосом: *Розкажи, **як** сміється вітер.*

Засобами зв'язку між частинами складнопідрядного речення можуть бути або сполучники, або сполучні слова

Сполучники

Можна замінити синонімічним сполучником:

Тепер стежки начебто прив'яли, бо (адже, тому що) все прив'яло о цій порі (Є. Гуцало).

Сполучні слова

Можна замінити синонімічним повнозначним словом:

займенник – іншим займенником чи іменником, прислівник – прислівником:

Де (там) кров текла козацькая, трава зеленіє (Т. Шевченко).

Запам'ятайте!

У підрядних реченнях підмет буває виражений сполучними словами **хто, який, що**. Слово що лише тоді виступає підметом, якщо його можна замінити займенником **який** або підставити замість нього іменник із головного речення.

Установити відповідність:

1. Просте речення	А) В таку добу під горою, Біля того гаю, Що чорніє над водою, Щось біле блукає...
2. Складне речення із сурядним зв'язком	Б) Защебетав жайворонок, Угору летючи...
3. Складне речення із підрядним зв'язком	В) Реве та стогне Дніпр широкий, Сердитий вітер завива...
4. Безсполучникове речення	Г) Сичі в гаю перекликались, та ясен раз у раз скрипів...

Відповідь:

1-Б

2-Г

3-А

4-В